

א. מ. ריפשיץ

ר' יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

רבי יחיאל מיכל פינס

ליהם לקיים את מדינת היהודים בתוך מדינות העמים בגולה. הסבר זה לפר"ש שם הפרושים בתולדות ישראל נראה לו כמבורר מתוך המקורות ועל ידי העובדות.

רעיון מזור זה של מדינה ברוח דומה לרעיון היסודי בשאיפותיו וב־תפועלותו הגדולה של גאנדי. זוהי מחשבה המתבטאת ברעיון מניעת השיתוף עם המדינה. יש לדעתו בכל שוללי השיתוף לבונן מדינה רוחנית מעבר למדינת המלכות ובלעדיה. אין זה תלוי אלא ברצון מאוחד של הר־בים. אף איבסן הביע רעיון זה, שק־בל אצלו גוון אנארכיסטי: זהו זכות קיומו של ישראל בגולה, לבונן מדינה רוחנית, שיש בכוחה לפרק ולהתם כל מלכות. גם ד״ר יוסף זלינגר, שנפטר בדמי ימיו בירושלים, הגה רעיון דומה לזה. על חברת היהודים הנשפטת על־ידי התורה ועל־ידי חכמי התורה, באין מושלים ורודים, פינס לא היה ממחיבי הגלות ולא נהיה אחר־רי רעיון האנארכיה. רעיונו הוא, שיש בכח ישראל ליצור בקיום המצוות את החברה האידיאלית; אֵת האנושיות האידיאלית, את מלכות שדי בעולם. שיטתו בהבנת המצוות ובטעמי מצַו־ות לא נתפרשה בשום מקום בשל־י־אבל קמעה־קמעה. פירש קצת דברים בזה. המצוות מְגַשְׁמֹמֹת את האידיאות של התורה, הן מחיות ומ־קיימות את הרעיונות בחיים, בחברה. מדרך הטבע לפעול בעקיפין וגם התו־רה דרכה לפעול בעקיפין, שלא מדעת. ענין רב יש בדבריו על המשפט העברי. מהותו של המשפט העברי היא לא מדת הדין אלא מדת השלום. המש־פט בעצם מהותו הוא ההגיון והשכל. אין שום מעשה סמלי המיפה כח הדיין לראוּה הוא גילוי דבר בתורה, גילוי לדון ונותן כח לפסק דין. אלא ההר־אה הוא גילוי דבר בתורה, גילוי דבר בשכל שנתגלם בתורה וכל יש־ראל כשרים לדון, רעיון זה של ויהי השכל הישר והמשפט השוב אצלו מאור. מכאן כמה תכונות של המשפט העברי, שאין בו עריכת דין ואין משיעיעם בו את העדים.

מתוך וויכוח עם המתקנים בדת הוא מגיע לבאר כמה דברים במהות המצַו־ות, אין אנו זקוקים לתיקונים בדת אלא לתקונים בדרך־ראיין. כשמעשי חול שלנו יהיו מתוקנים לא יעלו בקיעים בחומת הדת. תקונים בדת אינם אפשריים ואין אנו טעונים להם. יש להן למצוות כח חיוני בפני עצמן, רוח התורה ביסוד המצווה שומרת עליה לכל יתעוּתוּ פניה. מימות משה היו בראש האומה כנסת חכמים, שעמדו על משמרת התורה והאומה, ולהם נ־י־תן הכח לתקן תקנות ולגזור גדרים להציל את ישראל מחיקוי לאומות, מסקנותיהם לא היו אלא מסקנות מיסוד דות המצוות והדינים, מפני שבמצווה צפון הדין לכל התנאים בכל הזמ־נים והסייגים והתקנות הם מסקנה מתוך דברי התורה. החכמים הורו איך הדין אף במצב מיוחד. אפשר, שאיזה אבר באומה לקח מכוח הגדרים ההם, אלא שכך שמרו על רוח התורה. מאו־הלכנו בגולה חסרנו את כל אלה, אלא שכאן עמד להם לישראל כוחן החיוני של המצוות. משל לגוף חי, שזה כוח לרפא כל פצע וכל מכה. בהתעורר כחות בו בגוף החי המונעים בעד כל נזק ורעל, ומחזקים את הגדול הטבעי לרפואה וחיים, כך גם גוף האומה בכחו לעורר כחות אשר ירפאו כל בדיק ויישרו כל מעוות בחיי הגלות. כמו שהטבע מסלק אבר חולה כך יש מנגנאות ברוח האומה המעמידים שומ־

גדולה היתה השפעת רנ״ק עליו מראשיתו. הוא מביא הרבה מדברי רנ״ק וגם טרח להכיר את רבו, את הגל, אלא שמחשבת רנ״ק התפתחה אצלו באופן מיוחד. רנ״ק קבל מרבו הגל את כל כובד המסתוריות המעור־ר־פלות וחתר לשמור על הפרימאט של היהדות, ואגב פירוש ייחד את רעיו־נותיו של הגל. רנ״ק לא הרגיש עד כמה קרוב מהלך רעיונותיו למחשבת המקובלים, שהמשכילים עמדו בקשרי מלחמה עמהם. אצל פינס דעה גוון הנסתר שברעיונות וגבר צד הנגלה שבהם. ואפשר אמנם, שעל־ידי כך נתרשו הקשרים השיטתיים העמוקים שברעיונות. ועוד נבדל פינס בכוון ובפונה. פניו למלחמה עם התבוללות ועם הכפירה ועם ההשכלה.

דוגמה תשמש לנו האידיאה של העם: אצל רנ״ק יש לאומה מהות קוסמית. רוח העם, נשמת העם, יש לה מהות אלהית שנתגלה באומה. בתול־דות העמים נתגלה הבורא באחת ממ־דוחיו, אולם לישראל ובתולדותיו נת־גלו כל מדותיו, כל מהותיו יתברך. אצל פינס עדיין שורה מאור עילאי זה על מושג העם בדברו, אבל המושג נתפשט ודהה. אף אצל אחד העם יש עדיין כובד מיוחד למושג העם, שמקו־רו כאן, אבל מושג העם אבד את מו־בנו המיטאפיסי, תכנו נעשה סוציולו־גי לגמרי, ורק תפישה פסיכולוגית של פעולות סוציאליות והיסטוריות באה למוג ולפשר את קשיותו של המושג הסוציולוגי. כך יש לראות אצל פינס את המעבר, את הדרך.

השפעתו על אחד העם בצומת רע־יונות זו גדולה עד מאור, אולם אחד העם עבר ממנו והלאה. פינס צעד צעד ראשון, ואחד העם צעד שני לו, ובכמה פינות יש שייכות והמשך במח־שבות אחד העם למחשבת פינס. הש־פעת פינס על אחד העם ניתנה לפע־מים להתברר בביטויים ובנוסח הה־בעה.

אצל פינס גדולה גם השפעת רע־יונות של מנדלסון ודווקא ברעיונות יסודיים של החלטיות התורה ונצח־יותה.

אפשר היה הוא הראשון, שביקר את רעיון הלאומיות בעמקות. על הרקע של מחשבותיו. הלאומיות היהודית היא התורה. מהות האומה היא התורה. התורה היא הטבע, התורה היא הפי־רוש, שפרש בורא העולם את הכריאה. רעיון זה המוזה את הטבע והתורה, חשוב מאור. בעיניו, אצלו הונח היסוד לאידאולוגיה של לאומיות דתית, או־לם גם מושגי הלאומיות בכלל קבלו הגדרה והבדלה מכאן.

מעניין הוא הרעיון של המדינה המו־סרית אצלו: המדינה, שחותיה (ש״ן) קמוצה) בתוך האדם. האידיאל של מדינת יהודים, של מלכות ישראל הוא בתוך הנפשות. ישראל, כשהם מקיימים מצוות תורה, הם נעשים מדינה בלי מושלים באדם, או להיפך, הם מלכו־תו של מלך עולם. שעבוד מלכויות וגלות אין כחם לשנות כלום במלכות ישראל, שהיא מלכות פנימית רוחנית. אבות העולם, רבותינו ״הפרושים״, עמדו על כך, שעחיד ישראל לצאת בגולה ויידל כחו להיות נושא חי לאידיאה של המלכות, עמדו ויסדו את חברת ״הנגדלים״, הפרושים, שע־

השלימו זו את זו. הן שגרמו לניגודים, לעיכובים נפשיים שקיפחו את יצירתו. ואולי היה עוד עיכוב בסתירה שבי־אופיו. מרץ ההוצאה לפועל לא התאימה ליכולתו המחשבתית הגדולה. זוהי אמת פשוטה, שאף גאונות זוקקה לכוון הרצון, למען הוציא את הגאונות מן הכוח אל הפועל. אולם הן זוהי שאלה, מהי הסבה ללקות ברצון, שבאה באמר־צע ימיו.

היו גם עיכובים ומניעות שנבעו מתוך הסביבה. לא אגע במניעות שבי־מאורעותיו, מפני שלא נכתבו ולא נית־נו להדרש. אולם עיכובים שבתורה, היו בטח לגורמים גדולים. אחד מחב־רי המחפש טמוני גניזות, הערינו על־מכתב שנתפרסם בשעתו, וזכור ע־ל שמואל סאלאנט ע״ה מלמד זכות על פינס. שספרו ״ילדי רוח״ אינו בידי שום אדם, והמחבר אינו מוסרי לק־ריאה, אלא לאחדים מחכמי הספרדים. כמה טראגי המצב: הוא פנה אל סבי־בה אהת כסגנון ובאמצעי בטוי שאין היא מבינה, הוא שאל סגנון וסממני בטוי מסביבה אחרת שררעיונות אינם שלה, ושאליה לא פנה. ואלה שבעבורם כתב, ואליהם דיבר לא אבו לשמוע. הוא היה הראשון בספרות החדשה שבי־סס את הרעיונות של היהדות המסורה, ונלהם למלחמה ממתנגדיה, בהסברה ובהבעה מודרנית. והחרדים בירושלים היו יריביו ושטמהו בדברי שטנה ואיבה, ומי שלמד זכות עליו, בקש לו התנצלות, שאין הוא מפיץ את דבריו ברבים. יש כאן יותר מאשר עכובים נפשיים, יש כאן מניעות כבי־דוח, לא ספייים אחת עמוסה ברכות יצירה, יכולה להטרף בים מפני רוחות קשים כאלה.

שוב היה חוגה של הלאומיות ושל חבת ציון, של ההשכלה והספרות, שבלשונם ובמושגיהם דבר והסביר, רעיונותיו לדור, ואותם העשיר בנסכים ורחניים גדולים, הן הוא העמיק והס־ביר, בראשונה את רעיונות היסוד של הלאומיות, וקדם בזה לאחד העם, גם בין החוגים האלה וכינו גבה הר־ואם הכירו עוד במעשיו ויצירתו. האם יש מקום לקבול אם אחר כל אלה יגיע אדם לידי רעיון; למי אני עמל, לאלה שלא אבו לשמוע לי, לא־לה שמאנו בי, לאלה שעשטמוני ויהיו ל־י ליריבים? הנקל לדרוש בהבלגה מאדם, הבלגה על כל אלה — אבל המחנה שבו חיים השוטנים ליצירה גדולה, המחנה הוא הגורם לתנאי פעו־לה אלה, לגורל יצירה זה לגדולים שקמו, שעוד יקומו בקרבנו.

^[1] רבי יחיאל מיכל פינס (1854–1927)

^[2] רבי יחיאל מיכל פינס (1854–1927)

^[3] רבי יחיאל מיכל פינס (1854–1927)

^[4] רבי יחיאל מיכל פינס (1854–1927)

^[5] רבי יחיאל מיכל פינס (1854–1927)

^[6] רבי יחיאל מיכל פינס (1854–1927)

^[7] רבי יחיאל מיכל פינס (1854–1927)

^[8] רבי יחיאל מיכל פינס (1854–1927)

^[9] רבי יחיאל מיכל פינס (1854–1927)

^[10] רבי יחיאל מיכל פינס (1854–1927)

^[11] רבי יחיאל מיכל פינס (1854–1927)

^[12] רבי יחיאל מיכל פינס (1854–1927)

^[13] רבי יחיאל מיכל פינס (1854–1927)

^[14] רבי יחיאל מיכל פינס (1854–1927)

^[15] רבי יחיאל מיכל פינס (1854–1927)

^[16] רבי יחיאל מיכל פינס (1854–1927)

^[17] רבי יחיאל מיכל פינס (1854–1927)

^[18] רבי יחיאל מיכל פינס (1854–1927)

^[19] רבי יחיאל מיכל פינס (1854–1927)

^[20] רבי יחיאל מיכל פינס (1854–1927)

^[21] רבי יחיאל מיכל פינס (1854–1927)

^[22] רבי יחיאל מיכל פינס (1854–1927)

^[23] רבי יחיאל מיכל פינס (1854–1927)

^[24] רבי יחיאל מיכל פינס (1854–1927)

^[25] רבי יחיאל מיכל פינס (1854–1927)

^[26] רבי יחיאל מיכל פינס (1854–1927)

ר' יחיאל-מיכל פינס ע"ה

(סוף מעמוד 6)

צורה. ורק בשעה שהאוצר העתיק אינו נענה, פנהלחידוש מלים ודרש לשמור על צורה עברית וטעם עברי, שיהיו החידושים ברוח הלשון. הוא דרש לצור תמיד במשקלים עבריים נאותים. חידוש מלים אף הוא יצירה. הוא היה לו טעם לשוני, טעם וצורה בחידוש מלים. הוא התרה והז' היר מפני הפרזה, כי הסכנה האורבת לחידוש מלים היא ההפרזה.

בלשון וגם בדעות היה הוא אב למשפחת סופרים (לא במקרה היו גם קרובי משפחה ממש). ר' זאב יעב"ץ היה בדעות ובשאיפות חבר גדול לו. שהגשים רעיונות שהגו יחד והיה כוחו בהגשמה גדול מכוח חברו הגדול. בלשון היה אף הוא שואף לאותו כוון ובאותה דרך של חיים ותהיה ותו אותו סגנון על לשונו. וחתניו ר' דוד ילין ור' יוסף מיוחס (יבדלו לחיים ארוכים) אף הם מתחילה המשיכו באותו קו. וצמח (המתרגם הראשון של "רומא וירושלים") נטה לאותו סגנון. ואף ר' אליהו ספיר במובן ידוע היה קרוב אליו בלשון וסגנון. ואף ביאליק בראשית ימי שירתו הלך בלשון בעקבות פינס, אותה מציגה ואתו צרוף של אוצר מלים משנתיות ושמוש הלשון המקראית.

הוא היה שר גדול במלכות הלשון. הוא העשירה בערכין גדולים, הוא התווה דרך להתפתחות הלשון ולתחייתה, אולם הוא היה גם בעל סגנון גדול. סגנונו אישי, גדול בצמצומו, באופני הבעתו הוא פסל בלשון, הצב בה וקדר בהרריה, ירד עד לשיתין, הלשון נתגלתה לו מבעד לצעיפיה והוא בטא בה את מחשבתו, את עצמו, את אישיותו הגדולה. יהי זכרו ברוך.

ההשכלה מפנה את מקומו לתקופה חדשה בספרות. הדרישה של "צחות" וסגנון המליצה כמעט שהמיתו את הלשון העברית, שהיתה חיה בספרות כל הימים. אוצר הלשון, שעמד רק על לשון המקרא, נדלדל על ידי שיימוש המליצה. אותה דלות הכריחה אמנם לפתח את הוראת המלה המקראית, והמליצה היא רבת חבלין, אולם בכל זאת היתה זאת מיתה עם תפאורה. מיתת נשיקה ללשון. בראשית התקופה הלאומית בספרות קמו שלישינו במלכות הלשון וסללו דרכים חדשות איך להשיב ללשון תכונת לשון טבעית. היו כמה נסיונות וכמה דרכים באיתה שעה. פינס היה אחד מאלה הגדולים, שהתוו נתיב לתחיית הלשון. בשעה ההיא היו מעשיהם של אלה המחזירים ללשון את הבעתה הטבעית, מעשה מהפכה. הוא אחד מאלה שמרדו בצחות ובמליצה, ושאפו להביע רעיונות כמות שהיא, בלי לעקמו בגלל המליצה. בסגנון ההשכלה אין הרעיון מובע במלים שהן אינן נושא הרעיון, אלא המליצה היא נושא הרעיון, המליצה המוכנת, צרוף המלים המובן, המוכשר אמנם למסור הרגשה, אבל לא רעיון. פינס הוא אחד מאלה שהחזירנו ללשון עושר רב של מלים, אוצר רוח לשון בלומים וגנונים. ואין אותה החזרת אבידה מציאה לבד, שימוש המלים בפעם הראשונה הוא מעשה ראשון, הוא פיתוח למלה, פיתוח הוראתה, כיגול המלה למשמעות חדשה. עקירה זו ממקורות עתיקים דורשת גם הנהגה והסתגלות. עם אוצר המלים המשנתיות הפך הוא לשמור על הסיני-הכסיס המקראית, הסינתכסיס של סגנון אינה אמנם מקראית ממש, אף במקום שהוא מדמה לכתוב לפי סינתכסיס משנתית אין זו לשון משנתית ממש; הנה הוא נוטה לבנין פריודות, והמשפטים הארוכים משפיעים ומכבידים על סגנונו. באמת יש מציגה מיוחדת של כל חמרי הלשון ושל כל דרכי בטוייה בלשונו. הוא דמה לכתוב בסגנונים שונים, אולם באמת זו רוחו וסגנונו על כל משפט היוצא מעטו ובכל סגנון שבו עצב את רעיונו.

כבואו אל הארץ ראה את המהפכה הלשונית, שקבלה צורה אחרת בארץ. כאן חזה את תחיית הלשון בגוונים ואורות אחרים. יש תעודה המעידה לרעיון תחיית הלשון בדיבור ובהוראה. כאן בארץ, היו מסורות של לשון שהוא היה הראשון בארץ, שנתן בטוי עברית מדוברת בחוגים "שבין שבטי ישראל" שנפגשו כאן. שאלות הלשון קבלו כאן צורה אחרת, הוסרו מלים לתופעות של תרבות ושמות למעשה יום ולחיי הרגע, עמדו לפני שא"ל לחידוש מלים. הוא היה אחד המחדשים, כמה מלים נהוגות היום הידש הוא, אלא שמלאכת החידוש לא היתה בעיניו קלה ונוחה. הוא דרש ממנו ומאחרים לבלי חדש מלים, כל עוד לא נבעו כל צפוני הלשון. תחילה חפץ הוא לפנות לאוצרות הקדומים, למצוא שם מטבעות לשון ולצור בהן